

МЕДИИТЕ ВЪВ ВРЕМЕТО НА РОБО-ЖУРНАЛИСТИКАТА

МАРГАРИТА ПЕШЕВА
ВСУ "Черноризац Храбър"
margo.pesheva@gmail.com

MEDIA IN TIMES OF ROBO-JOURNALISM

MARGARITA PESHEVA
VFU "Chernorizets Hrabar"

Abstract

The article analyses certain facts and interpretations related to the introduction of Artificial Intelligence in journalism. It discusses Isaac Asimov's three laws of robotics in the context of the emergence and development of robo-journalism. Certain advantages and disadvantages of robo-journalism are presented and projections are being made about its development in the near future.

Keywords: media, Artificial Intelligence, algorithm, laws of robotics, robo-journalism, slow journalism *

Свидетели сме на много бърза намеса на роботите в творческата работа на медиите и журналистите, което обуславя в близко бъдеще цялостно преобразуване на журналистиката и нейното превръщане в робо-журналистика. Дали (и доколко) робо журналистиката ще се окаже полезна или вредна за бъдещото развитие на медиите, и доколко с нейна помощ творческият гений на човека може да изгуби собствената си човешка неприкосновеност? Новият "съвместен" живот между хората и роботите в журналистиката ни изправя пред няколко много важни проблема.

МЕДИИТЕ И ИЗКУСТВЕНИЯТ ИНТЕЛЕКТ

Факти и интерпретации

Роботизираната журналистика в първото десетилетие на новия век изключително бързо се налага като компютърно и медийно явление, но и като успешна бизнес практика. Началото е поставено през 90-те години на миналия век, когато започват опитите за създаване на текст по предварително изготвени алгоритми и

специализиран софтуер. Явлението се разглежда като част от сферата на новините, които търсачките предоставят. Има многобройни и различни названия-автоматизирана журналистика; алгоритмични новини, робожурналистика. Съществуват множество компании, които предлагат разнообразни приложения за компютърно създавани текстове.

В света на медиите, явлението води началото си от 2014г.**(1)** Редица съвременни компании в САЩ, Европа и Китай вече предлагат на медийния пазар приложения за компютърни "текстове създавани чрез алгоритъм", които генерират съдържание с бързина и мащаби, които са непосилни за човека. Пробивът на автоматизираните новини в съвременната журналистика става 40 години, след като първият алгоритъм за произвеждане на новини е създаден в университета "Йел" през 1977г.

"Лос Анджелис таймс" е първият вестник в света, който през 2014г. публикува информация за заместресение в Калифорния, създадена чрез специален алгоритъм и написана от робот. Програмистът и журналист Кен Скуенке създава алгоритъм, който автоматично генерира кратка статия, когато стане заметресение или пък друга катастрофа. Той разказва, че за написването на тази "компютърна новина" са му били нужни едва **три минути**, преди тя да се появи в мрежата и да залее целия свят. Време, абсолютно немислимо за човека - журналист, който трябва да извърши поредица от операции, преди да седне и напише горещата новина за случилото се земетресение. Тази "компютърна новина" звучи съвсем нормално, като написана от човек- репортер. Тя съдържа полезна информация за часа на земетресението, силата на епицентъра, като се позовава на данните от "Американския институт за сеизмологични проучвания". Новината е неразличима от всички други новини, които са създадени от хора-журналисти. Използват се и други алгоритми, чрез които "компютърно се създават новини" за извършени криминални престъпления, финансови и спортни събития. Така медийният свят и журналистиката се разполовяват на три отделни групи: **журналистика и медии, които все още 100% се създават от хора; журналистика и медии, които хибридно се създават от хора и работи и журналистика и медии, създавани изцяло от работи в близко бъдеще.**

Робожурналистиката в момента е в своя **хибриден период**. Все повече стават медиите, които частично използват алгоритъм за прессъздаване на отделни новини и

събития, които "се смесват" с други новини и анализи, създавани от хора-журналисти. Тревожното е, че компютърно генерираните новини чрез алторитъм на практика са неразличими от останалите, това показват редица изследвания на потребители на новинарско съдържание.

Агенция "Асошиейтид прес"АП също обяви, че ще използва специализиран софтуер за финансовите си новини. Чрез който АП се надява, че ще публикува **10 пъти повече новини**, отколкото досега. Това изглежда напълно възможно, защото според някои изчисления, ако за определено време един репортер може да произведе **300 дописки**, за същото време един робот може да произведе **4400 дописки**. При това той никога не се уморява, не е недоволен (**засега**); никога не греша; не лъже; неговите информации са абсолютно точни и верни (**засега**). Роботът – журналист може да произведе до **2000 новини в секунда** – рекорд, немислим за което и да е човешко същество.

През 2013г. роботите са написали 350 милиона новини, а през 2014г. те вече са 1 милиард. Няколко години по-късно, компютърните новини вече са няколко милиарда годишно (**2**). Това дава неподозирани шансове на прогнозата на Кристиан Хамънд, професор по компютърни науки и журналистика, според който до 2025г. **90%** от новините в медиите ще бъдат компютърно генерирани.

Интерпретациите

Оптимистична гледна точка

Луи Ферара, директор на агенция АП смята, че навлизането на специализиран софтуер в новинарската дейност на медиите не цели да измести човека- репортер от работа. Поне засега машината ще позволи на човека- репортер да има повече време за най-съществената част от журналистиката- да анализира и осмисля явленията и процесите в обществото. На Международния журналистически конгрес във Виена, журналисти и медийни анализатори са категорични, че автоматизираният софтуер не е заплаха за журналистите, а по-скоро - нова възможност. Машините няма как да изместят изцяло репортерите в това, което те правят. Поне засега машините нямат тези креативни способности, които имат хората.

Според германския журналист Фредерик Фишер "машините никога няма да могат да заменят хората журналисти- да бъдем на мястото на събитието, да

предаваме емоциите от истинските истории, да правим интервюта с реални хора"(3). Илиана Павлова обръща внимание, че роботите ще имат стимулиращ ефект върху развитието на **"бавната журналистика" (Slow journalism)** -*"тази журналистика, в чиято основа е качеството, човешкият интелект и творческите способности; журналистика на знанието, високият професионализъм и компетентност; журналистика, която е антидот на изключително високите скорости, с които автоматизираните системи произвеждат и разпространяват новините в съвременния свят"* Според Сюзън Гринберг, бавната журналистика *"открива неща, които иначе нямаше да знаем, че съществуват, забелязва неща, които са пропуснати, разказва за тях съобразно с най-високите стандарти, които професията предполага"*(4).

Песимистична гледна точка

Редица изследвания показват, че роботите ще изпреварят по численост хората до 30 години. До 2050г. броят на умните робо- машини може да надхвърли 9.4млр. А само до 10 години роботите не само ще си комуникират с хората, но и ще станат емоционално интелигентни. Това ще се случи чрез иновациите в сферата на изкуствения интелект.

Робожурналистиката неизбежно води до безработица и напускане на професията от мнозина хора- журналисти. Този процес ще се засилва при днешните темпове на развитие на изкуствения интелект. Неслучайно ЕК вече разглежда проблема за социалните ефекти от въвеждането на изкуствения интелект , който освобождава човешки потенциал в редица сфери. Вече се обсъжда известно намаляване на работната седмица, за да се запазят необходимите работни места- като противодействие на натиска, който изкуственият интелект оказва върху хората в редица производствени отрасли, както и в сферата на журналистиката.

ДИГИТАЛНА РОБОЕТИКА. ВЪЗМОЖНОСТИ И ОПАСНОСТИ

Преди 36 години в *Заключението* на романа си *"Острието на фондацията"* Айзък Азимов пророчески дефинира своята песимистична гледна точка: *"Планетата Гея е създадена преди хиляди години с помощта на роботи, които някога за кратък период са служили на хората, но вече не го правят."* Което, според Азимов, не означава, че роботите не съществуват, а по-скоро, че те вече не служат в полза на

хората..."В същото време роботите могат да управляват и контролират човешкия свят, да бъдат негови "надзиратели", чиято роля е планетата Гея и хората да не забравят Трите закона на роботиката. И в същото време роботите трябва да бъдат толкова умно направени, че да са напълно неразличими от хората...." Днес, четири десетилетия по-късно, това пророчество на Айзък Азимов е на път да се сбъдне.

Същевременно мнозина учени смятат, че законите за роботиката на Айзък Азимов са твърде остарели и не могат да служат като основа за създаване на нови морални норми, които да решат някои въпроси за сигурността, свързани с изкуствения интелект. По техни прогнози към 2030г. човечеството вече ще е изградило общество, в което хора и роботи ще живеят заедно. Джош Хол, автор на книгата "Отвъд изкуствения интелект: Създавайки съзнанието на една машина" казва, че "Ако създавате изкуствен интелект, но не мислите върху неговите морални възприятия или създавате съзнателно чувство за вина при извършване на дадено действие, то тогава технически погледнато вие създавате психопат".

Нужно е формулирането на серия етични правила за роботи, норми на поведение и санкции за тези роботи, които се отклоняват от зададената им програма. И ако следващото поколение роботи (което е предстоящо) ще могат да вземат самостоятелни решения и ще изпълняват дейности, без специален надзор от хората, е крайно време човечеството да реши кой ще регулира тяхната дейност? – твърди Чиен Хсун Чен от Националния университет Чао Тунг в Тайван. "Правилата,- казва той, в това ново робо/човешко общество ще трябва да регулират начините, по които хората общуват с роботите, както и поведението на самите роботи". И добавя, че обстоятелството дали в близко бъдеще роботите ще могат да разбират човешката реч и емоции е ключов, защото именно там минава границата между човека и машината. Всъщност голямото предизвикателство на идващите десетилетия ще бъде запазването на баланса в отношенията между хората и роботите и създаването на законова рамка за регулиране на тези отношения (5). Неслучайно ЕК обсъжда създаването на законова рамка, която да даде своеобразни "човешки права" на роботите. Представители на ЕП вече обсъждат правила, които да гарантират сигурността на изкуствения интелект. Предвижда се роботите да бъдат задължени да имат и допълнителни системи за защита,

които позволяват на човека да изключи един робот във всяка ситуация, както и използването на роботи в случай на война(6).

ПРЕДИМСТВА НА РОБОЖУРНАЛИСТИКАТА

Новата робожурналистика несъмнено има своите големи предимства:

Изключителна бързина. Публикацията в "*Лос анджелис таймс*" за земетресението е публикувана в интернет само за **3 минути**. Време немислимо за който и да човек- журналист, който се нуждае от много повече време да прецени ситуацията; да събере нужните данни; да ги систематизира и напише репортажа; след което да го публикува във вестника и в интернет.

Голяма точност и фактологичност. Една журналистическа публикация, която се прави чрез алгоритъм се основава на проверени данни и напълно сигурни източници, които са 100% точни.

Достоверност. Публикацията, написана чрез алгоритъм се основава на изключително прецизно обработени данни и извършени от машините изчисления, в които грешка не е възможна.

Безпристрастност. Компютърно генерираната новина е напълно безпристрастна, защото човешкият фактор е изключен, а роботът (поне засега) не е способен на чувства и емоции.

Голямо доверие от читатели и зрители. Аудиторията възприема робот-новините като по- достоверни, макар и написани скучно, те се оценяват като изключително обективно представящи фактите, ето защо заслужават по- голямо доверие от другите новини, писани от хора.

Компютърните новини дават възможност за развитие на *бавната журналистика*, на качествените анализи и коментари на случващото се в света. Те освобождават време и енергия на истинските журналисти да правят наистина качествена и стойностна журналистика (7).

Автоматизираната журналистика е лишена от човешки поглед и емоции, ето защо тя е твърде скучна. Тя представя едно военно събитие хронологически напълно точно и вярно. Но в този роборепортаж отсъства онзи емоционален поглед и страст към събитията и героите на войната, който е присъщ примерно на Толстой,

Макгахан или Хемингуей. Робожурналистиката (поне засега) не владее творческото пресъздаване на събитията и героите, което е заложено в човешкия разказ.

Робожурналистика кардинално променя медиите и медийната среда. В близко бъдеще формирането на обществено мнение, влиянието върху обществените процеси чрез медиите, ще се създава, регулира и управлява основно от роботи. Намираме се в междинен период, в който не е съвсем ясно кои новинарски съобщения се създават от роботи, и кои – от хора-журналисти? Което прави особено актуален въпросът доколко роботите-журналисти ще се придържат към професионалната етика, към която трябва да се придържа човека-журналист?

ПРОГНОЗА В БЛИЗКО БЪДЕЩЕ

Изключително високи темпове на развитие на робожурналистиката. Количеството автоматично генерирана информация в медиите ще нарасне драстично До 2025г.

В следващите десетилетия половината от работните позиции в САЩ ще бъдат напълно автоматизирани Което не предполага розово бъдеще за обикновените репортери и редактори в медиите. В САЩ индустрията с алгоритмите е отлично развита, в Европа тя бързо набира сила. Традиционните медии вече наемат стартиращи компании от Германия, Финландия, Ирландия за компютърни услуги, което те сами не могат да си осигурят. Тези компании помагат на медиите да открият, отсеят, организират, произведат и разпространят различно медийно съдържание- снимки, видео, графики, най-важните съобщения в "Туитър". В Япония вече създадоха робот, който чете новините по-добре от хората.

Персонализираната журналистика. В най-близко бъдеще всяка компютърно генерирана статия ще има само един читател, защото компютърът ще знае всичко за всеки потребител- какви са неговите интереси, знания, квалификация, възраст, работно място, местоживеене, религия и др. Роботите ще дадат възможност за всеобща персонализация на медийната информация, което ще трасира пътя към едно **аз-ориентирано общество**, по думите на Мануел Кастелс.

Робожурналистиката ще позиционира тази професия основно в сферата на услугите. Журналистиката ще престане да е професия, която създава и формира обществено мнение по даден социално значим проблем, вероятно тя няма да е в

центъра на социалния живот, няма да е "гласът и съвестта" на нацията, "кучето-пазач" на обществото. Роботът-журналист все повече ще предлага разнообразни информационни услуги на конкретни потребители, той ще бъде организатор на общност от потребители, които са абонираны за неговите информационни услуги.

Разширяването на роботизираната журналистика ще доведе до известно противопоставяне между човека журналист и робота- журналист. Дали в сферата на журналистиката "*роботите ще изядат хората*" или роботизирането на професията ще се превърне в шанс журналистиката да се върне към своята истинска роля- към качеството и сериозният анализ на проблемите и героите, които съпътстват развитието на обществото?. Или журналистиката въсщност ще бъде "удавена" от новата, прагматична "робожурналистика", която ще се потребява като всеки друг продукт, ще бъде елемент от един модерен "*компютърно- медиен супермаркет*", в който ще има широк спектър от предлагани информационни услуги, но тревожно ще отсъстват големите идеи на обществото. По кой път ще тръгне модерната журналистика в близко бъдеще предстои да видим.

ВИНОВНИ ЛИ СА МЕДИИТЕ ЗА БЪРЗОТО РАЗВИТИЕ НА РОБО ЖУРНАЛИСТИКАТА?

Възможно ли е да се спре развитието на науката, която чрез роботиката търси универсален "компютърен заместител" на човека - не само в обичайните му дейности (бит, сфера на услугите), но и в най-креативните му дейности, базиращи се на неговия интелект и творчески способности?

Като въвеждат изкуственият интелект в своята работа, дали медиите си дават сметка за опасността, която ги дебне? За възможността в недалечно бъдеще изкуственият интелект в журналистиката да се еманципира, и да получи пълен контрол върху цялата медийна среда ? Което означава – да създава, регулира и влияе върху живота на обществата и човешката цивилизация, да я насочва и управлява?

Доколко са основателни опасенията на Бил гейтс, Стивън Хокинг и Илън Мъск, че бързото развитие на изкуствения интелект може да доведе до практическо унищожение на човека и на човешката цивилизация?

Тогава , чия ще е "вината" за бързото развитие на изкуствения интелект в сферата на медиите и на журналистиката? **Кой ще е главният виновник, освен**

самият човек, който създавайки изкуственият интелект всъщност иска да "преодолее" себе си?

БЕЛЕЖКИ

* Проф. д-р Маргарита Пешева е научен изследовател в областта на *масовите комуникации, радио и телевизионната среда, история на българската телевизия, медийната регулация, дигиталните медии*. Тя е университетски преподавател във ВСУ и УниБИТ. Проф. Маргарита Пешева е публикувала осем авторски научни монографии. Тя е съавтор, съставител и редактор на 12 научни монографии. Проф.М. Пешева участва като научен ръководител и член на научния колектив в три национални изследователски проекти по линия на НФНИ към МОН. От 2001г. до 2010г. е председател и член на *Съвета за електронни медии*. Член е на *Съюза на българските журналисти*. Заместник председател е на *Българската академична асоциация по комуникации* БААК. Заместник- председател е на Редакционния съвет на електронното списание за медийни анализи, изследвания и критика "*Медиите на 21 век*" www.newmedia21.eu.

[1] Вж. **Павлова, Ил.** 2016. *Професия журналист*. Велико Търново, ФАБЕР, 127 – 130.

[2] Вж. пак там, 144 – 145.

[3] Вж. пак там, 137 – 139.

[4] Вж. пак там, 140 – 141.

[5] Вж. Е-вестник, 31 юли 2009г.

[6] Вж. ЕПА/БГНЕС, 22 януари 2017г.

[7] Вж. **Павлова, Ил.** Цит. съч., с.134.